

JEDINA RELIKVIJA

Na mom pisaćem stolu nalazi se uokvirena ispisana požutjela hartijica na crnom kartonu. Tako čuvam jedinu uspomenu i relikviju, koju sam donio iz logora smrti.

Čudna joj je historija, kao što je čudan diktat jedne maglene želje, da se oživi san koji je jedva doticao stvarnost. Nema dana u kome ne bih nešto novo otkrio u nekoj crti, koja se vijugavo penje, u nekom znaku u kome kao da se krije trag ustalasanog dima, u vlažna svitanja. I uvijek ponovno krećem tragom nježnim i lelujavim što ga je ostavila djevojčica poput leptira, kad krilcima dotiče pijesak. I uvijek se ponovno gubim u čudnoj mješavini maglovitih sjenki. Prilikom ispisivanja tih riječi već je smrt vodila tu tanku dječju ručicu. Ta pismena su skamenjeni poklik iz najdubljeg ponora strave. Kao u magičnom zrcalu gledam taj posljednji životni trag, propinjanje najsvetijeg božanstva u posljednjem grču. Savijena mala leđa. Prikupljanje posljednje snage i prelaženje prstiju preko hrapavog zida. Izdizanje i propinjanje glave, na sitnom čelu prve graške znoja. Ramena već podrhtavaju, a zubi stisnuti kao kad se sanja sjena ogromne tamnozeleno planine. I konačno savijena u klupko sa tajnom, koju je povjerila hartiji, koje se ne mogu da nagledam kao ni zvjezdanog neba.

* * *

Iako Jevrejin, mislili su da bih im kao liječnik mogao da budem od koristi. Radio sam u jednoj ambulanti logora Birkenau. Kad je rat izbio upravo sam završio specijalizaciju za kirurga. U logoru vidio sam mnoga ljudska lica, u snu i na javi. Jedno lice, međutim, živi pored mene, lebdi preda mnom, drhti u meni, kao da je postalo dio mene. Zaklanja često cijeli vidljivi svijet. Pa ipak ja ne bih bio u stanju da to lice opišem, kao što se ne dađu opisati ni slike iz djetinjstva kad se komešaju sa nejasnim slutnjama iz prošlosti.

Kratko vrijeme prije oslobođenja doveli su je u ambulantu. Bila je iz okoline Pariza, djevojčica, koja je jedva bila navršila četrnaestu godinu. Ispitivao sam je i doznao, koliko se već može da dozna u nekoliko trenutaka za vrijeme rada u logorskoj ambulanti. Zvala se Simona, a u logor je stigla iz Drancya, gdje su bila skupljena francuska jevrejska djeca bez roditelja. U Birkenau provela je već više od godinu dana: ljuštila je krumpir.

Iskrsla je preda mnom neočekivano, zagasitog lica, sa malim pravilnim nosom. Imala je tamne, ali ne posve crne oči, koje su s vremena na vrijeme presijecali odsjevi čas svjetlomodri, čas zagasitozeleni. Bile su to oči neobično lijepe. Iako gotovo još djetinje, one su već svijetlile blagim zavodljivim žarom, koji se morao da pali i gasi negdje u nepristupačnim unutaršnjim oblastima. Gledala me pravo u oči. Da to nije bila logorska sredina, morao bih da vjerujem da je bila gotovo nasmijana, vlažeci jezikom tanke, suhe usne. Pa i te usne kao da nije rastvarala kad su sa njih silazile meke riječi, pjevušave, titrave poput sitnih snježnih pahuljica.

Slučajno se tih nekoliko trenutaka, dok sam je pregledavao, niko nije pojavio u ambulanti. Tužila se na bolove u grudima, a odmah sam primjetio da ima i povišenu temperaturu. Ništa ozbiljnijeg nisam mogao da ustanovim i vjerovao sam da se radi o logorskim krizama, koje su se češće pojavljivale i prolazile bez posljedica. Vidio sam da je stidljiva, pa ikao je mlada djevojčica, nisam htio da ostavim smiješan i nesiguran utisak nagovještavajući možda i podsvjesno neke nejasne namjere i želje. Uhvatio sam je za ruku mjereći bilo. U munjevitim vizijama — priznajem — silazio sam u ponor, u kome se krilo sve ono što nije dozvoljeno ni moguće, a što se raspaljivalo na ovom malom, dražesnom stvorenju kao šumski požar na nekoj sitnoj, bezazlenoj žeravici.

Tih nekoliko trenutaka dok sam je pregledavao i dok smo razgovarali — ja vladam prilično francuskim jezikom — sav se nijemi, bezimni prostor u kome smo se kretali i ona i ja pretvorio u neku duhovno-čulnu oazu, prvu u tom paklu, prvi put zapljusnutom mekoćom i raskoši zanosa i zaborava.

Došao je čas rastanka. Čulna groznica u meni probuđena lepršavom nevinošću uzmaknula je pred podvigom duha: pogasio sam bolesne želje i svijetlom mišlju obuhvatio tu djevojčicu, kojoj je vjerojatno sjena smrti produbila moć doživljavanja i igru mašte daviši joj neobičnu izražajnu snagu. Zamolio sam je da me ponovno čim prije posjeti. Ona je mijenjala boju, blijedila, treperila. Još me jednom pogledala širom otvorenim očima. Odmah zatim spustila je pogled, u nekom prelijevanju osjećanja, kojima se nije mogla oteti. I kao odvojivši se od same sebe ona je pošla ivicom premorenog sna. Slijedeći jednu misao od njenog prvog postanka, jedno osjećanje kojega se plašila, naglo mi je prišla i, obujmivši me rukama, poljubila u čelo svojim suhim, nježno-razbludnim ustima. Dahovi prolebdješe. Simona nestade i više je nikad nisam vidio.

Dani su prolazili. Često sam Simonu u mislima zvao jednim kratkim dahom iza sklopljenih usana. Čuvao sam taj susret kao neku dragocjenost, on je za me značio bogaćenje. Dodir sa njom u sjećanju kao da me čuvao od svih novih susreta. Neko novo gledanje na život, nova perspektiva sa umnogostručavanjem misli i osjećanja kao da je izazvalo popuštanje na intenzitetu posmatranja opasnosti pa i samoga straha. Iako je zbivanje u logoru ostalo neizmjenjeno, iako su se njime zatočenici kretali i plazili kao i ranije, ja sam sve više razmišljao o Simoni, o ranoj zrelosti kraj netaknutog djevojaštva, o djevojčici koja je imala samu sebe, svoje malo strasno tijelo, žeđ i glad i oko sebe lješine, koje su pokazivale što vrijedi život. Kao blagi magnet odvukla mi je dušu i zaslula logorsku svagdašnjicu toplim prelijevima. I to sve do trenutka u kome sam doznao kako je Simona završila. Bilo je to svega dvije nedelje nakon našeg susreta. Kad sam rano ujutro stigao u ambulantu, moj mi je laborant predao jednu malu izgužvanu hartijicu. Ceduljicu mu je dao jedan od komandososa, koji je lješine prenosio iz plinskih komora do krematorija. Nalazila se u ustima jedne napadno lijepe djevojčice. Bila ju je stisla u posljednjem grču zdravim, bijelim zubima.

Na jednoj strani napisala je moje ime i broj bloka moje ambulante, a na drugoj slovima u lakim, bezazlenim oblinama nekoliko rečenica :

»Otkad sam Vas ugledala mislim na Vas. Nisam više bila sama. Bili ste posljednji čovjek kojega sam ovdje srela, a prvi koji me je zapazio. Ja Vas volim i umrijeću misleći na Vas. Ovo nekoliko riječi pišem ležeći na betonu. Nalazim se u grupi koja čeka da se isprazni plinska komora od lješina onih koji su prije nas ušli i umrli. Ceduljicu ću smjestiti u usta i stisnuti ću zube. Nemojte me zaboraviti. Simona.«

Riječi kroz koje dahću i zažareno se prelijevaju ljubav i smrt. U zaokretu, sa nogom zakoračenom u nepovrat, nepoznata djevojčica poklonila mi je posljednji životni dašak. A u meni je od onda ostala nepregledna pustoš, raznjihana ledina, na kojoj su mrazevi uništili sva mlada žita.